

Βήματα απεγκλωβισμού στα ΑΕΙ

Του ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ*

Η κρίση στο πανεπιστήμιο έχει, όχι μόνον ένταση, αλλά και βάθος. Οφείλεται, ως ένα βαθμό, στους γνωστούς χειρισμούς της κυβέρνησης, που με την επίμονη κρυψινόιά της, τον έκδηλο πια συντηρητισμό και την πρωτοφανή αδυναμία της να κατανοήσει τις ευρύτερες κοινωνικές συνθήκες του ελληνικού πανεπιστημίου, πυροδοτεί την ένταση.

Τα προβλήματα, όμως, υπερβαίνουν τη συγκυρία και η αντίδραση δεν αφορά μόνον την κυβέρνηση, αλλά ολόκληρο το πολιτικό σύστημα, το οποίο συχνά αντιμετωπίζει με μία «εργαλειακή» διάθεση την πανεπιστημιακή κοινότητα της χώρας.

Από την άλλη πλευρά, η πανεπιστημιακή κοινότητα έχει πρόβλημα συγκρότησης και έγκυρης αντιπροσώπευσης, αλλά και πρόβλημα σχέσεων με την κοινωνία από την οποία προέρχεται και στην οποία αναφέρεται.

Και όταν λέω κοινωνία, εννοώ τις οικογένειες που στηρίζουν και χρηματοδοτούν τα παιδιά τους και αγωνιούν για το μέλλον τους.

Η κρίση του ελληνικού και γενικότερα του ευρωπαϊκού πανεπιστημίου είναι, άλλωστε, μία από τις πολλές όψεις της κρίσης του ευρωπαϊκού και μέσα σε αυτό (με όλες τις γνωστές αποκλίσεις που δεν είναι πάντα αρνητικές) του ελληνικού μοντέλου μεταιομηχανικής ανάπτυξης. Χρειάζεται, συνεπώς, να γίνουν βήματα απεγκλωβισμού από την ένταση και αποκατάστασης της στοιχειώδους εμπιστοσύνης στο χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης.

1. Η αρχή πρέπει να γίνει από την πλευρά του κράτους. Η κυβέρνηση οφείλει να δεσμευτεί διά του πρωθυπουργού όχι μόνον ότι καμία νομοθετική πρωτοβουλία δεν θα εισαχθεί στη Βουλή πριν τον Οκτώβρη, αλλά και ότι προηγουμένως θα ολοκληρωθεί ένας ουσιαστικός, ακαδημαϊκός και κοινωνικός διάλογος. Οφείλει, επίσης, να δεσμευτεί ότι, όπως κάθε εκπαιδευτική αλλαγή, έτσι και η τροποποίηση της πανεπιστημιακής νομοθεσίας θα προβλέπει τις ανάλογες μεταβατικές περιόδους και δεν θα καταλαμβάνει κανέναν εξ απορόπτου.

2. Από τη δική τους πλευρά, πρέπει τα κόμματα να αντιληφθούν ότι δεν μπορούν να εκφράζουν αυτά, με παρένθετες παρατάξεις, τη συλλογική συνείδηση, την ηλικιακή και διανοητική δυναμική και την αυτονομία της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Η χειραφέτηση του πανεπιστημίου αφορά τη σχέση του με το κράτος, αλλά και τη σχέση του με το κομματικό σύστημα. Το ΠΑΣΟΚ έχει δώσει ήδη θετικά δείγματα γραφής ως προς το σεβασμό της αυτονομίας των πανεπιστημίων μας.

3. Μια αλλαγή με προοπτική και σοβαρότητα στο πανεπιστήμιο, χρειάζεται μια μεγάλη κοινωνική και ακαδημαϊκή συμφωνία, άρα και εκπροσώπους της πανεπιστημιακής κοινότητας των διδασκόντων και των διδασκομένων που να αναλάβουν την ευθύνη μιας θετικής και «επιθετικής» πρωτοβουλίας, με ολοκληρωμένη πρόταση που να πείθει την κοινωνία.

4. Αυτό, όμως, πρέπει να γίνει με βάση τις αρχές της χειραφέτησης και της πολυτυπίας που αφήνουν μεγάλα και ουσιαστικά περιθώρια αυτονομίας σε κάθε ΑΕΙ, ακόμα και σε κάθε σχολή στο πλαίσιο των μεγάλων ΑΕΙ. Η ομοιοτυπία του «νόμου-πλαισίου» του 1982 δεν συμβιβάζεται πλέον με τις συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί διεθνώς. Αυτό αφήνει, βέβαια, ανοιχτό το ενδεχόμενο η διεθνής ακαδημαϊκή κοινότητα και η αγορά εργασίας να αξιολογούν με διαφορετικό τρόπο επιμέρους ΑΕΙ, σχολές ή τμήματα και τους αποφοίτους τους. Θα απαλλάξει, όμως, το πανεπιστήμιο από τη γραφειοκρατική αιχμαλωσία και τον στείρο παραγοντισμό του αθηναϊκού κέντρου.

5. Καμία αλλαγή δεν μπορεί να προχωρήσει και να ευδοκιμήσει, εφόσον ο κεντρικός στόχος θα είναι διοικητικού ή ελεγκτικού και όχι εκπαιδευτικού και ερευνητικού χαρακτήρα. Για παράδειγμα, διατάξεις σχετικές με το ανώτατο όριο διατήρησης της φοιτητικής ιδιότητας ή ανατριχιαστικές διαδικαστικές λεπτομέρειες σε σχέση με τα εκλεκτορικά σώματα, τις τριμελείς εισηγητικές επιτροπές και τις εκθέσεις δεν οδηγούν πουθενά, παρά μόνον σε συγκρούσεις που μας κάνουν να χάνουμε την ουσία του ερευνητικού και εκπαιδευτικού έργου. Το νομοθετικό πλαίσιο πρέπει να είναι γενικό και ευρύ και άρα η ευθύνη του ίδιου του πανεπιστημίου για την ακαδημαϊκή του πορεία, καθοριστική.

Αν, με άλλα λόγια, δεν αντιληφθούν οι ίδιοι οι φοιτητές και οι ίδιοι οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι τι είναι αυτό που πρέπει να κάνουν και δεν προσπαθήσουν να το κάνουν αυτοί, χάριν του δικού τους μέλλοντος, τίποτα το ουσιαστικό δεν θα αλλάξει.

6. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, είναι φανερό ότι η επικείμενη αναθεώρηση του άρθρου 16 και η ρητή πρόβλεψη για τη δυνατότητα ίδρυσης μη κρατικών, αλλά πάντοτε μη κερδοσκοπικών και άρα κοινωφελών πανεπιστημίων, δημιουργεί μεγάλη καχυποψία. Καχυποψία ότι όλα αυτά μπορεί να καταλήξουν σε κρυπτοκερδοσκοπικές, ανεξέλεγκτες δραστηριότητες που πουλούν ψευδαισθήσεις σε γονείς και παιδιά σε συνεργασία με ξένα πανεπιστήμια και των οποίων εκμισθώνουν το όνομα. Καχυποψία ότι η πολιτεία δεν προσπατεύει και δεν στηρίζει το δημόσιο πανεπιστήμιο. Καχυποψία ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση θα γίνει περισσότερο ταξική και συνεπώς θα χαθεί ένα ιστορικό πλεονέκτημα του ελληνικού πανεπιστημίου που, ως μηχανισμός κοινωνικού καταμερισμού, επέτρεπε την αλλαγή κοινωνικής κατηγορίας μέσα σε μια γενιά, με εισιτήριο τη γνώση ή έστω το τυπικό προσόν του πτυχίου.

7. Πρέπει, συνεπώς, να καταστεί σαφές -και το ΠΑΣΟΚ το έχει κάνει σαφές- ότι η ανάγκη αναθεώρησης του άρθρου 16 δεν θα ψηφιστεί στα τυφλά από την παρούσα Βουλή. Αυτό σημαίνει ότι στην επόμενη Βουλή, με την εγγύηση της αυξημένης πλειοψηφίας των 180 βουλευτών, θα διαμορφωθεί, έτσι ώστε να μην αφήνει κανένα περιθώριο σε αρνητικές εξελίξεις σε βάρος του δημοσίου πανεπιστημίου.

8. Αντίθετα θα διαφυλαχθούν τα δικαιώματα, η αποστολή και ο ρόλος του δημοσίου πανεπιστημίου, και κυρίως θα διαφυλαχθούν οι εγγυήσεις αξιοκρατίας και διαφάνειας, ως προς την εισαγωγή φοιτητών και την εκλογή των καθηγητών για όλα τα πανεπιστήμια (δημόσια, αλλά και τυχόν μη κρατικά- κοινωφελή) για τα οποία θα υπάρχει ταυτότητα προδιαγραφών.

****Αυτά τα κρίσιμα βήματα πρέπει να γίνουν αμέσως από την κυβέρνηση, τη Βουλή και τα κόμματα, προκειμένου να πειστεί και η πανεπιστημιακή κοινότητα να κάνει τα δικά της.**

***Ο ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ είναι καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, βουλευτής Α' Θεσσαλονίκης του ΠΑΣΟΚ.**